

KAHEKÜMNE ESIMENE PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2020

5Ms 31:6–8 (Kl 1:9–11; Lk 10:1–12)

6 «Olge vahvad ja tugevad, ärge kartke ja ärge tundke hirmu nende ees, sest ISSAND, su Jumal, käib ise koos sinuga, Tema ei lahku sinust ega jäta sind maha!»

7 Ja Mooses kutsus Joosua ning ütles temale kogu Iisraeli silma ees: «Ole vahva ja tugev, sest sina pead viima selle rahva maale, mille ISSAND vandega nende vanemaile on tõotanud neile anda, ja sina pead andma selle neile pärisosaks!»

8 Ja ISSAND ise käib su ees, Tema on sinuga, Tema ei lahku sinust ega jäta sind maha. Ära karda ega kohku!»

Sissejuhatus

Heebrea keeles kannab 5. Moosese raamat nime דְּבָרִים – «Sõnad».¹ Kreeka keeles on raamatu pealkiri Δευτερονόμιον – «Teine Seadus», «Seaduse kordamine»² –, ladinapäraselt (ka mitmes teises keeles kasutatuna) *Deuteronomium*. Kreekakeelne pealkiri kajastab küllaltki tabavalt raamatu sisu, mis on esitatud Moosese suu kaudu tuleva ülevaatenähtena Jumala tegudest pärast Iisraeli väljarändamist Egiptusest kuni Tootatud Maa piirile jõudmiseni ning Jumala poolt oma rahvale antud seadustest.

Moosese kõne lõpeb 33. peatükis antud õnnistusega, raamatu viimane, 34. peatükk räägib Moosese tõusmisest Nebo mäele, millelt ta enne surma saab heita pilgu Tootatud Maale, ning tema surmast ja matmisest, andes viimaks hinnangu kogu tema isikule ja tööle.

19.–20. sajandi piibliteaduses oli valdavalt esindatud seisukoht, mille kohaselt Moosese raamatud rajanevad neljal allikal, mida tuntakse nimede Jahvist, Elohist, Deuteronomist ja Preestrikoodeks all. Pikka aega paigutati neist esimese tekkimine Iisraeli kuningriigi kõrngaega (10. sajandisse eKr) ning viimane eksiiliaega või vahetult sellele järgnenud ajaperioodi. Viimastel aastakümnetel on hakatud taolist jaotust revideerima ning pakutud välja hüpotees, mille kohaselt vanimaks allikaks on pigem Deuteronomist, millele eksiiliperioodil on lisatud «eelloona» seni vanemaks (ning «täiendusena» seni noorimaks) peetud materjal.³

¹ Vrd 5Ms 1:1: Need on sõnad, mis Mooses rääkis kogu Iisraelile...

² Või «Ärakiri Seadusest» – vrd 5Ms 17:18: ...ta kirjutagu enesele raamatusse ärakiri sellest Seadusest..., kreeka keeles: ...γράφει ἐαυτῷ τὸ δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον...

³ Taoliste hüpoteeside ja arutelude sisuline väärtus seisneb eeskätt erinevas vastuses küsimusele, kas käsitleda iseäranis alg- ja eisiisade lugusid «loomis- ja algusmüütidena» või pigem kirjanduslikku kuube rüütatud teoloogilise (ja ajaloo-filosoofilise) sõnumina. Nii vanema juudi kui kristliku pärimuse järgi on viie Moosese raamatu autoriks suures osas Mooses ise, kes sai need Jumala ilmutusena Siinail.

Ajaliselt paigutatakse 5. Moosese raamat sellisel juhul enamasti kas kuningas Joosija (7. sajandi II pool eKr), Paabeli vangipõlve (6. sajandi I pool) või vahetult eksiiljärgsesse aega (6. sajandi II pool).⁴

5. Moosese raamatu põhiosa moodustavad kolm Moosese kõnet (5Ms 1:1–4:40; 5:1–28:69; 29:1–30:20), millele kokkuvõttena järgnevad Moosese lahkumislaul (5Ms 32) ja õnnistus (5Ms 33). Keskseks sõnumiks on Iisraeli rahva käekäigu ja ajaloo lahutamatu seotus Jumala päästva tegutsemisega ning Tema ja Ta rahva vahelise lepinguga, kusjuures korduvalt rõhutatakse nii Jumala kui Tema kutsumise (valiku) ainulaadsust, millele tuleb vastata tingimusetu truuduse ning kõiki teisi jumalaid välistava kultusega. Just siit tuleneb ja selles seisneb ka Iisraeli rahva erilisus kõigi rahvaste hulgas.

Issand on oma rahvast valides ja kutsudes täiesti suveräänne ning lähtub üksnes omaenda heast ja armulisest tahtest. Sellest, kuidas rahvas Jumala kutsele vastab ja järgneb, sõltub, kas teda ootab õnnistus või tabavad teda mitmesugused nuhtlused ja needus.

Keelelisi märkuseid

Olge vahvad – חֲזָקוּ – sõna חֲזָקָה tähendab «tugev olema», «kindel olema», «[kõvasti] kokku siduma», «[kindlalt] koos hoidma».

Ja tugevad – וְאַמְצוּ – sõna אָמַץ tähendab «julge olema», «kindel (kindlameelne) olema».

Ärge kartke – אַל־תִּירְאוּ – sõna יָרָא tähendab «kartma», «kohkunud olema», «hirmul olema», aga ka «austama», «aukartust tundma».

Ja ärge tundke hirmu – וְאַל־תִּעַרְצוּ – sõna עָרַץ tähendab «[hirmust] värisema», «õudust tundma», «[millegi ees] hirmul olema».

Nende ees – מִפְּנֵיהֶם – sõna פָּנִים tähendab «nägu», «pale» ning tähistab ka kohalolu. Siin võiks tõlkida ka «nende palge ees».

Issand – originaalis kasutatakse siin ja järgnevates salmides Jumala nime יהוה.

Käib ise koos sinuga – הוּא הַהֵלֵךְ עִמָּךְ – sõna הֵלֵךְ tähendab «käima», «minema», «teele asuma» ja tähistab ülekantult ka teatava eluviisi järgimist. Originaalis kasutatud partitsiipi võiks tõlkida ka «Tema on see, kes käib sinuga».

⁴ On päris selge, et vähemalt lugemisega kaasnev sentiment on raamatu koostamise arvatavast ajast sõltuvalt mõnevõrra erinev, kandes kas hoiatuse-, põhjuse ja tagajärje selgituse või uue alguse lootuse ja tehtud vigadest edaspidise hoidumise manitsuse nooti.

Tema ei lahku sinust – לֹא יִרְפָּךְ – sõna רָפָה tähendab «alla/kukkuda laskma», ülekantult ka «loobuma/loovutama/hülgama», «käega lööma».

Ega jäta sind maha – וְלֹא יַעֲזֹבְךָ – sõna עָזַב tähendab «minna laskma», «maha jätma», «[kuskilt] lahkuma», ka «[kellelegi midagi maha/järele] jätma».

Ja Mooses kutsus Joosua – וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְיְהוֹשֻׁעַ – sõna קָרָא tähendab «kutsuma», «hüüdma»⁵, «nimetama», «[välja] kuulutama». Nimi מֹשֶׁה pärineb 2Ms 2:10 selgitusel verbist מָשַׁח – «[välja] tõmbama» – ning viitab Moosese veest välja tõmbamisele, s.t leidmisele Niiluse jõelt; ühtlasi on selles nimes võimalik näha prohvetlikku ettekuulutust Moosesest kui Iisraeli rahva vaarao käest ära ja Egiptuse orjapõlvest välja «tõmbajast». Nimi יְהוֹשֻׁעַ tuleneb verbist יָשַׁע – «päästma» – ja Jumala nimest יְהוָה ning tähendab «Issand päästab», «Issand on pääste/päästja».⁶

Vandega...on töötanud – וַשְׁבַע – sõna שָׁבַע tähendab «vanduma», «vandega siduma» ning võib olla seotud arvsõnaga שֶׁבַע – «seitse» –, viidates vannete ja lepingute kinnitamisele seitsme ohvriga⁷.

Nende vanemaile – לְאַבְתָּם – sõna אָב – «isa» – ei tähista mitte ainult lihast isa, vaid laiemalt kõiki esivanemaid, sh austusväärseid esiisasisid (patriarhe).

Pead andma...pärisosaks – תִּנְחַלְנָה – sõna נָחַל tähendab siinkohal «omandusse andma», «pärisosaks andma», aga võib tähendada ka «[kellegi vahel] jagama»⁸.

Su ees – לְפָנַי – vt ülal sõna פָּנִים kohta öeldut.

Tema on sinuga – הוּא יְהִי עִמָּךְ – sõna הָיָה – olema – on siin tuleviku vormis, mida võiks veidi vanamoodsalt, aga väga julgustavalt tõlkida ka «Tema saab alati sinuga olema».

Ega kohku – וְלֹא תִחַת – sõna חָתַת tähendab «värisema», «murduma», «kartma», «kohkuma».

⁵ Võiksime tõlkida ka «Ja Mooses hüüdis Joosuale...»

⁶ Kreeka ja ladina keele vahendusel pärineb siitsamast ka nimi Jeesus.

⁷ Vrd 1Ms 21:28.

⁸ Virginiuste Vana Testamendi tõlkes: «nink sina peat sedda nende seas jaggama».

Sisuline analüüs

Viienda Moosese raamatu 31. peatükk järgneb Seaduse kordamist kokku võtvatele manitsustele (5Ms 29), sõnakuulmatute needmisele (5Ms 27), kuulekatele Jumala rikkaliku õnnistuse töötamisele (5Ms 28) ja eksinute pöördumisele julgustamisele (5Ms 30). Järgnevad Moosese lahkumislaul (5Ms 32) ja Iisraeli suguharude õnnistamine (5Ms 33) ning viimaks Moosese surma kirjeldus (5Ms 34).

31. peatükk ise kujutab endast justkui teatavat ääremärkust: selle alguses tuletab Mooses meelde, et Issand on talle teada andnud, et temast ei saa üle Jordani minejat (5Ms 31:2), ja kinnitab koheselt, et kuigi tema oma kõrge ea tõttu ei jaksa enam rahvaga koos ega rahva ees käia, on kindel, et Jumal ei jäta oma rahvast, vaid läheb koos temaga, andes talle ühtlasi Joosua isikus uue juhi (5Ms 31:3).

Mooses – või õigemini Issand ise tema suu kaudu – julgustab nii rahvast kui Joosuat, pannes neile südamele, et nad oleksid «vahvad ja julged». Muide, viimast väljendit võiks tõlkida ka «ühtehoidvad ja kindlameelsed» – eriti silmas pidades, et Iisraeli püsimise möödapääsmatuiks eeldusteks on esiteks selle teadvustamine, et selle rahva suurus ega väarikus ei seisne mitte tema jõus ega rohkearvulisuses, vaid selles, et Jumal on nad valinud ja omaks võtnud⁹, ning teiseks selle mõistmine, et tõeline kindlameelsus ei seisne mitte inimlikus julguses, vaid Jumalale ja Tema Seadusele ustavaks jäämises¹⁰.

Tõeline vahvus ja julgus rajaneb jumalakartusel¹¹ – see koos kindla teadmiselega, et Issand ei jäta omasid kunagi maha (5Ms 31:6.8) vabastab hirmust vaenulike rahvaste ees ning innustab Jumalale Teda kõiges usaldades järgnema.

Paraku teab Jumal – ja annab teada ka Moosesele –, et Jumala kõikumatule usaldusväärsele ei vasta Tema rahvas sugugi alati omapoolse ustavusega. Pigem kipub olema vastupidi: «Ja Issand ütles Moosesele: «Vaata, sa lähed magama oma vanemate juurde, aga see rahvas võtab kätte ja käib hoorates võõraste jumalate järel sellel maal, kuhu ta nüüd jõuab; ta jätab mind maha ja tühistab mu lepingu, mille ma temaga olen teinud. Sel ajal süttib mu viha põlema tema vastu ja ma jätan ta maha ning peidan oma

---

⁹ Vrd 5Ms 7:7j: Mitte, et te olete suurim kõigist rahvaist, ei ole Issand teid eelistanud ja valinud, ei, te olete ju väikseim kõigist rahvaist, vaid sellepärast et Issand teid armastas ja tahtis pidada vannet, mille Ta oli andnud teie vanemaile, tõi Issand teid vägeva käega välja ja lunastas sind orjusekojast vaarao, Egiptuse kuninga käest.

¹⁰ Vrd nt, tõsi küll, hoopis hilisemast ajast pärineva tekstiga: «Sest nemad loodavad sõjariistade ja julgustükkide peale, meie aga loodame kõigeväelise Jumala peale, kes niihästi meile kallaletungijaid kui ka kogu maailma võib maha lüüa ainsa käeviipega.» (2Mak 8:18)

¹¹ Vrd 5Ms 31:12j: Kogu kokku rahvas, mehed ja naised ja lapsed, ka võõrad, kes on su väravais, et nad kuuleksid ja õpiksid ning kardaksid Issandat, teie Jumalat, ja teeksid hoolsasti selle Seaduse kõigi sõnade järgi, ja et nende lapsed, kes seda veel ei tunne, kuuleksid ja õpiksid kartma Issandat, teie Jumalat, kogu aja, mis te elate maal, kuhu te lähete üle Jordani, et seda pärida.

palge tema eest ja teda hävitatakse ning teda tabab palju õnnetusi ja ahastusi... Nad söövad, nende kõhud saavad täis ja nad rasvuvad, aga nad pöörduvad teiste jumalate poole ja teenivad neid, nad põlgavad mind ja tühistavad minu lepingu.»» (5Ms 31:16j.20)

Jumal näeb ette sedagi, et rahvas ruttab seepeale süüdistama Teda, mitte iseennast: «Sel ajal ta ütleb: «Eks ole need õnnetused mind tabanud selle pärast, et mu Jumal ei ole minu keskel?»» (5Ms 31:17) See ei vasta tõe, kuna Jumal on töötanud, et Tema ei hülga oma rahvast – probleemid algavad sellest, et Tema rahvas hülgab Tema. Jah, siis peidab ka Tema oma palge oma rahva eest (5Ms 31:18) – aga isegi siis ei jäta Ta tegelikult omasid maha, vaid annab ennast neile jälle tunda ja halastab nende peale.

Lisaks üleüldiselt rahva poole pöördumisele kõnetab Mooses Jumala nimel otseselt ja isiklikult Joosuat, kelle nimigi annab juba teada, milline on tema kutsumus: ta peab Moosese töö lõpule viima ning Jumala rahva töötatud maale viima. Justnimelt mitte ainult juhtima, vaid sõna otseses mõttes viima – peaaegu kättpidi, pidevalt julgustades ning oma isikliku eeskujuga motiveerides (või vähemalt motiveerida püüdes)¹².

Mooses manitseb Joosuat pea üksüheselt samade sõnadega nagu kogu rahvast: «Ole vahva ja tugev... Issand ise käib su ees... Tema ei lahku sinust ega jäta sind maha...» (5Ms 31:7j) Nii võime öelda, et Joosua mitte ainult ei juhi ega – sisuliselt – kannata Iisraeli rahvast¹³, vaid lausa kehastab seda – sellisena, nagu see rahvas Jumala tahte kohaselt peaks olema.

Siit on nüüd – eriti tänu Joosua nimele – väga selgelt näha, milline on nende salmide tähendus kristlikust vaatenurgast: meie Õnnistegija Jeesus Kristus on see, kes kartmatu ja kohkumatuna, kindlameelse ja vankumatult ustavana on tulnud ja käinud ise omade eel, et viia need, kes on valmis Talle järgnema, Töötatud Maale viia. Ta on töötanud olla meiega iga päev kuni ajastu lõpuni (Mt 28:20) – mis on see muud kui seesama töö, et Ta ei lahku meist ega jäta meid iialgi maha (vrd 5Ms 31:6.7).

Kuigi Issand kõnetab siin Moosese kaudu oma rahvast ja Joosuat, on selge, et märksa enam kõnelevad need salmid Jumalast endast, Tema päästvast väest ja Ta ustavusest.

---

¹² Vrd Jos 24:14j: Kartke nüüd Issandat ja teenige Teda laitmatult ja ustavalt ja kõrvaldage jumalad, keda teie vanemad on teeninud teisel pool jõge ja Egiptuses, ja teenige Issandat! Aga kui teie silmis on halb teenida Issandat, siis valige endile täna, keda te tahate teenida: kas neid jumalaid, keda teie vanemad teenisid teisel pool jõge, või emorlaste jumalaid, kelle maal te elate? Aga mina ja mu pere, meie teenime Issandat!

¹³ Iroonilisel kombel annab Mooses siin Joosuale sellesama ülesande, mille vastu ta oli seda ise Jumalalt saades kord protesteerinud: «Miks oled teinud paha oma sulasele? Miks ei ole ma leidnud armu Sinu silma ees, et paned kogu selle rahva koormaks minu peale? Kas olen mina kogu selle rahva pärast olnud lapseootel või olen mina tema sünnitanud, et Sa ütled mulle: Kanna teda süles, nagu hoidja kannab imikut, maale, mille Sa vandega töötasid anda tema vanemaile?» (4Ms 11:11j)

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva 21. pühapäeva teemaks «Jeesuse saadikud». Selle teemale vastab väga otseselt kirikukäsiraamatu lugemiskava teise lugemisaasta Evangeelium (Lk 10:1–14), mis kõneleb seitsmekümne [kahe] jüngri läkitamisest. Ka Epistel (Kl 1:9–11) sobitub teemavalikuga vähemalt teataval määral, kujutades endast apostel Pauluse kinnitust, et ta palvetab pidevalt oma lugejate eest, et nood võiksid tunda ära Jumala tahtmise ning sellele vastavalt elada ja vilja kanda.

Ka Vana Testamendi lugemine (5Ms 31:6–8), mis sisaldab Jumala poolt Moosese kaudu oma rahvale ja selle juhiks seatud Joosuale öeldud julgustussõnu, näib kirikukäsiraamatus antud teema alla mahtuvat, kuid selle keskmes on siiski veidi teistsugune sõnum. Jah, Issand julgustab nii rahvast üldiselt kui Joosuat isiklikult vahvusele ja kindlameelsusele ning eriti Joosua puhul võib kahtlemata kõnelda Jumala saadikust (või käskjalast või sulasest), kuid märksa olulisem on kinnitus, et (olgu rahva ustavuse ja kindlameelsusega, kuidas on – me teame, et enamasti sugugi mitte liiga hästi) Jumal on oma ustavuses ja ligiolus alati kindel ja kõigutamatu: Ta ei hülga omasid, Ta ei lähe nende juurest ära, isegi siis mitte, kui Ta peaks mõneks ajaks oma palge nende eest peitma.

Niisiis ei peaks jutlus ehk keskenduma mitte niivõrd sellele, et, nagu kirikukäsiraamat ütleb, meie oleme läkitatud maailma Jumala armust tunnistust andma ja inimesi Jeesuse nimel teenima, vaid tegema justnimelt seda, millest need sõnad kõnelevad: tunnistama Jeesuses Kristuses ilmunud ja teostunud Jumala armust. Lähenedisvõimalusi on mitmeid, Vana Testamendi lugemise kontekst annab meile suurepärase illustreeriva materjali Egiptuse orjapõlvest pääsemise, Punasest merest läbimineku, kõrberännaku, kõikvõimalike vaenujõududega vastakuti seismise ja muidugi Tootatud Maa poole rändamise ja sinna päralt jõudmise näol. Joosua, kes pidi Iisraeli rahva Tootatud Maale viima ja selle talle pärisosaks andma, on kahtlemata üheks paremaks vanatestamentlikuks Kristuse eelkujuks.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal on meid otsinud ja kutsunud, Kristuses lunastanud ja omaks võtnud.
2. Jumal on alati meiega ja tahab meid igavese elu Tootatud Maale juhtida. Ta julgustab meid Tema juurde ja Talle ustavaks jääma, kinnitades, et Tema ise on vankumatult ustav ja usaldusväärne, ning kinnitab meile, et koos Temaga ei ole meil karta midagi hoolimata sellest, milliste takistuste või vaenlastega peame vastakuti seisma.
3. Jumal kutsub meid Kristusele järgnema ka Temast tunnistust andes, Tema saadikutena, kelle kaudu jumalik pääste jõuab nendeni, kes ei ole sellest veel osa saanud.